

АРХЕОГРАФСКИ  
ПРИЛОЗИ

44







NATIONAL LIBRARY OF SERBIA  
ARCHEOGRAPHICAL DEPARTMENT

# ARCHEOGRAPHICAL PAPERS

44

Belgrade 2022

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ  
ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОГРАФИЈУ

АРХЕОГРАФСКИ  
ПРИЛОЗИ

44

Београд, 2022

#### УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Др Владимир Пишталo, главни и одговорни уредник (Београд)

Проф. др Татјана Суботин-Голубовић, уредник (Београд)

Др Владан Тријић, секретар Одбора (Београд)

Проф. др Аксинија Џурова, инострани члан САНУ (Софија)

Анатолиј Турилов, инострани члан САНУ (Москва)

Катарина Мано-Зиси (Београд)

Др Јасмина Недељковић (Београд)

Проф. др Драгана Новаков (Нови Пазар)

Др Драган Пурешић (Београд)

#### EDITORIAL BOARD

Vladimir Pištalo, Ph.D., editor-in-chief (Belgrade)

Tatjana Subotin-Golubović, Ph.D. Associate Professor, editor (Belgrade)

Vladan Trijić, Ph.D. secretary of the Board (Belgrade)

Aksinia Žurova, SASA foreign member (Sofia)

Anatoly Turilov, SASA foreign member (Moscow)

Katarina Mano-Zisi (Belgrade)

Jasmina Nedeljković, Ph.D. (Belgrade)

Dragana Novakov, Ph.D. Associate Professor (Novi Pazar)

Dragan Purešić, Ph.D. (Belgrade)

#### РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. др Татјана Суботин-Голубовић

Проф. др Ирена Шпадијер

Др Јасмина Недељковић

Др Владан Тријић

Мр Миланка Убипарић

Катарина Мано-Зиси

#### REVIEWERS

Tatjana Subotin-Golubović, Ph.D. Professor

Irena Špadijer, Ph.D. Professor

Jasmina Nedeljković, Ph.D.

Vladan Trijić, Ph.D.

Milanka Ubiparić, MA

Katarina Mano-Zisi

Публиковање овог броја *АРХЕОГРАФСКИХ ПРИЛОГА* остварено је уз финансијску помоћ  
Министарства културе Републике Србије

## САДРЖАЈ/CONTENTS

### ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

*Aleksandr Andreev*

THE SLAVONIC SABBATE *HOROLOGION*: A PRELIMINARY REVIEW OF THE SOURCES ..... 11

*Александар Андрејев*

СЛОВЕНСКИ САВАИТСКИ ЧАСОСЛОВ: ПРЕЛИМИНАРНИ ПРЕГЛЕД ИЗВОРА ..... 45

*Алекса Карајић*

ПАРАКЛИС СВЕТОМ КРАЉУ СТЕФАНУ ДЕЧАНСКОМ ..... 47

*Aleksa Karajić*

THE PARAKLESIS TO THE HOLY KING STEFAN OF DEČANI ..... 67

*Душица Грбић*

ПРАЗНИЧНИ МИНЕЈ БОЖИДАРА ВУКОВИЋА ИЗ ХИЛАНДАРСКЕ ЋЕЛИЈЕ КОЖИНЕ ..... 69

*Dišica Grbić*

BOŽIDAR VUKOVIĆ'S FESTAL MENAION FROM THE HILANDAR CELL KOŽINA ..... 86

*Милена Мартиновић*

САБОРНО УЛОЖЕНИЈЕ (РУСКОГ ЦАРА АЛЕКСЕЈА МИХАЈИЛОВИЋА)

– РУКОПИС ИЗ НАРОДНОГ МУЗЕЈА ЦРНЕ ГОРЕ НА ЦЕТИЊУ ..... 97

*Milena Martinović*

SOBORNOE ULOZHENIE (OF TSAR ALEXEI MIKHAILOVICH OF RUSSIA)

– THE MANUSCRIPT FROM THE NATIONAL MUSEUM OF MONTENEGRO IN PODGORICA ..... 104

*Татјана Субоџин-Голубовић*

РУКОПИСИ МАНАСТИРА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ РУСИНИЦЕ

У СЕЛУ МУШУТИШТУ КОД ПРИЗРЕНА ..... 109

*Tatjana Subotin-Golubović*

THE MANUSCRIPTS OF THE MONASTERY OF THE HOLY TRINITY

OF RUSINICA IN THE VILLAGE OF MUŠUTIŠTE NEAR PRIZREN ..... 119

<i>Драїана Новаков</i>	
ЖЕНСКА ИМЕНА СЛОВЕНСКОГА ПОРЕКЛАА У ПАРУСИЈИ (РС 110) ИЗ XIX ВЕКА .....	125
<i>Dragana Novakov</i>	
FEMALE NAMES OF SLAVIC ORIGIN IN THE PAROUSIA (MS 110) FROM THE 19 <sup>TH</sup> CENTURY ....	139

## НАУЧНИ ЖИВОТ

<i>Љиљана Пузовић</i>	
МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП У ЧАСТ ЛИДИЈЕ ПЕТРОВНЕ ЖУКОВСКЕ (МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПАМЯТИ ВЫДАЮЩЕГОСЯ ФИЛОЛОГА-СЛАВИСТА XX в. Л. П. Жуковской: к 100-летию со дня рождения).....	145



<sup>хс</sup> М Н Х Ъ Н Ц Е А К Н М Е  
Б А К Ю Г А М А В С Е  
К О К Р Е М Е В Ы Н Ю  
Х В А Л А Ж Г В Ъ С Т Е  
Ѡ П Р Т В А Н С А Н Т Т Е  
Н Е В Л Е Т О Б  
Н Е Ж Б О Ц К Р  
Т Е Н Ѡ З Н И  
Ц Р Ъ К Н Д Е  
Х В Г А Н Я  
Ш О В С Т О





**САБОРНО УЛОЖЕНИЈЕ (РУСКОГ ЦАРА АЛЕКСЕЈА МИХАЈЛОВИЋА)  
– РУКОПИС ИЗ НАРОДНОГ МУЗЕЈА ЦРНЕ ГОРЕ НА ЦЕТИЊУ**

*МИЛЕНА МАРТИНОВИЋ\**

**Айсџиракџи:** У раду је дат археографски опис руског законика из 1649. године, односно *Саборној уложенија* цара Алексеја Михајловића, чији се један препис налази у Архивско-библиотечком одјељењу Народног музеја Црне Горе, на Цетињу.

**Кључне ријечи:** Русија, цар Алексеј Михајловић, првни споменик, Москва, свитак

У Народног музеју Црне Горе (Архивско-библиотечком одјељењу – АБО) чува се један од многобројних преписа руског законика названог *Саборно уложеније* руског цара Алексеја Михајловића Романова (1645–1676), донесеног 29. јануара 1649. године, на заседању Земског сабора.<sup>1</sup> Значајан је по томе што представља први најдуготрајнији првни

\* Милена Н. Мартиновић, Народни музеј Црне Горе на Цетињу, 65mmartinovic@gmail.com

<sup>1</sup> Прије доношења овог правног акта, у Русији је на снази био *Судбеник*, законик донијет још 1550. године у вријеме владавине цара Ивана Грозног, кога ће на престолу наслиједити његов син цар Фјодор Иванович (1584–1598). Са његовом смрћу угасила се московска линија владара из династије Рјуриковића. Затим је на власт дошао Борис Годунов (1598–1605). Његова краткотрајна владавина била је испуњена немирима и народним незадовољством, проузрокованим у првом реду неродним годинама и временом велике глади која је проузроковала немире. Појавили су се и самозванци који су се лажно представљали као царевих Димитрије, најмлађи син Ивана Грозног, који је, према историјским изворима, умро под неразјашњеним околностима. Услиједио је дуг период нестабилности, грађанског рата, спољног мијешања при чему су учесници у догађајима покушавали да доведу на престо своје штићенике. Руско-пољски рат (1603–1618) и Руско-шведски рат (1610–1617), као и страна интервенција, тешко су погодили тадашње Руско царство и у великој мјери су разорили његову економију. Цио тај период руске историје познат је као вријеме Велике смутње. Одржавање Земског сабора (1613) и избор Михаила Фјодоровића, првог цара из рода Романових означио је почетак

споменик руског права.<sup>2</sup> Трајао је скоро два вијека, све до 1830, када је укључен у састав прве књиге *Зборника закона Руске империје (Полное собрание законов Российской империи)*, а послужио је и као основа за писање руског модерног Кривичног законика од 1845. године.<sup>3</sup>

Прво *Саборно уложеније* је написано на свитку дужине нешто више од 31,7 м и ширине 34 цм, на којем се налазе потписи свих чланова Земског сабора, укупно 315.<sup>4</sup> Састављен је из 957 спојених листова хартије. Садржи 967 чланова распоређених у 25 поглавља. За овај правни споменик руска царица Катарина II је 1767. године дала да се изради специјални округли ковчежић од сребра са позлатом, у коме се и данас налази. Чува се у Руском државном архиву древних аката у Москви (РГАДА Ф-135, № 387).<sup>5</sup>

Послије прве верзије сачуване у облику свитка у периоду од 7. априла до 20. маја 1649. године одштампано је 1200 примјерака у облику књиге.<sup>6</sup> Од тренутка доношења овог законика, током друге половине 17. и у првој 18. вијека, начињени су његови бројни преписи. Ови преписи се највећим дијелом налазе у Руској државној библиотеци (РГБ), у Москви, претежно у колекцији рукописа грофа Н. П. Румјанцева.<sup>7</sup>

Примјерак који се налази у Архивско библиотечком одјељењу Народног музеја Црне Горе на Цетињу, у суштини, по садржају се не разликује од осталих рукописних примјерака.<sup>8</sup>

---

постепеног смиревања стања. У вријеме владавине његовог сина цара Алексеја Михиловића сазван је 1649. године Земски сабор. На њему је проглашени нови Законик – Саборни законик (Уложение) који је осавременио законодавне оквире и судску власт: Черникова, Вишњаков 2019, 31–42; Чворовић, 2018, 67–81.

<sup>2</sup> О овом правном споменику постоје бројни извори и литература: Тихомиров 1961; Абрамович 1987; Румјанцева 2000; Манкџов 2003; Томисонов 2011; Румјанцева 2013 24–37; Чворовић 2018, 67–83 и др.

<sup>3</sup> Чворовић 2018, 67.

<sup>4</sup> <https://rgada.info/index.php?T1=&Sk=10&page=39> (последњи пут 12. новембар 2022, 20 h)

<sup>5</sup> <https://rgada.info/index.php?T1=&Sk=10&page=39> (последњи пут 11. новембар 2022, 18 h).

<sup>6</sup> Чворовић 2018, 76.

<sup>7</sup> Прегледани рукописи *Саборно Уложеније* у дигитализованом облику су из збирке грофа Н. П. Румјанцева: ОР Ф. 256 № 441; Ф. 256 № 442. Налазе се на сајту Руске државне библиотеке (РГБ): <http://lib-fond.ru/lib-rgb/256?page=41> (сајт посјећен више пута, последњи пут 11. новембра 2022, 18 h).

<sup>8</sup> Упоредјујући примјерке из збирке грофа Н. П. Румјанцева: ОР Ф. 256 № 441; Ф. 256 № 442 из РГБ са нашим рукописом (АБО/НМЦГ сиг. 18382), закључили смо да су подударни по садржају.

Рукопис је писан на папиру, димензија 200 × 155 мм. Садржи 360 листова + II предлиста на почетку. Листови су повезани у свешнице са по 8 листова. У горњем десном углу су исписани листови азвједи бројевима. У доњем десном углу арапским бројевима није су исписане све странице, нумерација иде до броја 82. Недостају листови 138–139, и 203–279, па се може закључити да је рукопис непотпун. Недостаје му 78 листова, што значи да би укупан број нумерисаних страна требало да буде 438. Примјерак је оштећен, није конзервиран.

Преписивач овог рукописа није познат, писало га је више руку и највјероватније је настао у Русији. Вријеме његовог настанка према воденим знацима се може одредити тако што се на појединим листовима налази водени знак Грба Амстердама са контрамарком R G O VV E. Истовјетан знак одговара 1721. години.<sup>9</sup> Ови водени знаци се налазе на предлистовима (први и последња два листа). Остали листови садрже водени знак Грба Амстердама који одговара 1684/1685. години.<sup>10</sup> Може се претпоставити да је рукопис преписан 1684/85. године и преповезан 1721. године, с обзиром на то да предлистови уз повез садрже водени знак који одговара 1721. години.

Рукопис је преписивало више руку, брзописом, с употребом црног мастила, рускословенским језиком.

Рукопис нема украса.

Повез је картонски, прилично оштећен, хрбат недостаје, тако да су многи листови испали из увезаног дијела књиге. На картонској предњој корици се налази утиснут инвентарни број који је уједно и сигнатура рукописа (бр. 18382).

Садржај рукописа је следећи:

Глава *а* - 0 богохуљниках и о церковных мятежниках... (9 чланова)

Глава *б* - 0 государьской чести... (22 члана)

Глава *в* - 0 государеве дворе... (9 чланова)

Глава *г* - 0 подпизнких, и которые печати подделывают... (4 члана)

Глава *д* - 0 денежных мастеров, которые учинут делати воровские денги... (2 члана)

<sup>9</sup> Дианова 1998, бр. 326.

<sup>10</sup> Дианова 1998, бр. 150, 151, 154 (водени знаци на листовима одговарају овим бројевима).

- Глава љ - 0 проезжих грамотах винные государьства... (6 чланова) | Глава  
ѝ - 0 слоужбе всяких ратных людей, Московского государьства... (32 члана)  
Глава ў - 0 искоуплении пленных... (7 чланова)  
Глава џ - 0 мытах и о перевозех, и о мостах... (20 чланова)  
Глава ї - 0 соуде... (287 чланова)  
Глава її - 0 соуд о крестьянех... (34 члана)  
Глава їі - 0 соуде патриарших приказных, и дворовых всяких людей, и кре-  
стьян... (3 члана)  
Глава їіі - 0 Монастырском приказе... (7 чланова)  
Глава їііі - 0 крестном целовании... (10 чланова)  
Глава їіііі - 0 вершенных делах... (5 чланова)  
Глава їііііі - 0 поместных землях... (69 чланова)  
Глава їіііііі - 0 вотчинах... (55 чланова)  
Глава їііііііі - 0 печатных пошлинах... (71 члан)  
Глава їіііііііі - 0 посадских людех... (40 чланова)  
Глава їі - 0 соуд о холопех... (119 чланова)  
Глава їіі - 0 розбойных и о татных делах... (104 члана)  
Глава їііі - 0 указ за какие вины комуоу чинити смертная казна, и за какие  
вины смертню не казнити, а чинити наказание... (26 чланова)  
Глава їіііі - 0 стрелцах... (3 члана)  
Глава їііііі - 0 указ о атаманех и о казакех... (3 члана)  
Глава їіііііі - 0 указ о кормлах... (21 члан)

Након садржаја слиједи преамбула: К лето 7156 года к . июля въ љї дьнь государь царь и велики князь Алексен Михайлович, всея Русин самодержец, въ двадесятое лето ...

У преамбули се као доносилац овог закона у првом реду обра-  
тио руски цар Алексеј Михајловић Романов, уз присуство патријарха  
Московског и све Русије, Јосифа са цјелокупним црквеним клиром,  
затим бојарима и кнезовима који су његови потписници. Било их је  
315. Затим слиједи разрада чланова унутар сваког поглавља.

У првом поглављу је истакнута посвећеност регулисању по-  
јединих кривичних дјела против вјере. Друго поглавље се бави за-  
штитом државе и царског двора. Треће поглавље се бави заштитом  
царске личности. У четвртом и петом поглављу се изражава казна  
за фалсификовање докумената. У шестом поглављу се регулише ре-  
жим путовања у иностранство. Седмо поглавље се бави прописима  
и регулисањем права и обавеза војне службе, а осмо издаје пропи-  
се за регулисање права за откуп робова. Девето поглавље регулише

права и обавезе на путевима и мостовима. Десето поглавље садржи највише чланова и бави се судским поступком. У једанаестом поглављу се регулише правни статус сељака, а у дванаестом – надлежност патријаршијског суда. Тринаеста глава се бави надлежностима нове државне административно судске управе над клирицима који имају спорове, а нијесу дио патријархове надлежности. Четрнаеста глава регулише поступак полагања заклетве у доказном поступку, а петнаеста се бави поравнањем у парничењу. Шеснаесто и седамнаесто поглавље регулише поклањање земље и баштином, а осамнаесто се бави поступком овјере докумената. Деветнаеста глава регулише право грађанства, а у следећој се разматра питања робова. У двадесет првом поглављу су изложене кривичне, материјалне и казнене норме. Наредна глава је посвећена правима козака. Последње поглавље обрађује кривична дјела недозвољене производње и продаје алкохолних пића.

На крају су дате завршне одредбе овог правног кодекса.

У рукопису се текст прекида на 136. листу. У члану 31, поглавља 10 (0 соуде...) недостаје текст до 42. члана, а наставља се на 139. листу. Истом поглављу недостаје текст од 220. члана, затим поглавља 11–16, у којима се текст наставља од 55. члана на даље.

Рукопис на предлисту је тешко читљив кратак текст, на савременом српском језику.

Запис који се налази на крају законика начинио је преписивач и он гласи:

Совршена снѧ кнѧга повелениѧ великаго госоудѧря царѧ и великаго кнезѧ Ѧлексеѧ Мѧханловиѧ всеѧ Россѧи самодержѧца в третне лето богом хранилиштѧ его державѧи и при сыне его госоудареѧе благоверноѧи царевѧче и великом кнезе Дѧмитринѧ Ѧлексеевичѧ в первое лето рождения, его, лет 7.157), генварѧ 29.

*Историјайѧ.* Рукопис се налази у омоту на коме је исписано име проф. Владимира Ђоровића, универзитетског професора у Београду, и датум – август 1926. године. Из овог би се, можда, могло претпоставити да је овај примјерак *Саборноѧ Уложениѧа* некад био у његовом власништву. На предњој картонској корици је печат Историјског института за проучавање црногорског народа који је послѧје Другог свјетског рѧта једно вријеме био на Цетињу, управо у просторијама дворске библиотеке коѧа се налази у оквиру данашњег Архивско-библиотечког одјељења Народног музеѧа Црне Горе. Касније је овај

Институт пресељен у некадашњи Титоград (данашњу Подгорицу), а рукопис је заведен са сигнатуром 18382 као власништво Народног музеја на Цетињу. Године 1962, рукопис је добио статус културног добра НР Црне Горе.<sup>11</sup> У музејској документацији нијесмо могли пронаћи податке о томе како се овај законик нашао на Цетињу.

---

<sup>11</sup> Решење остављању под заштиту бр. 08/87, 1–62, од 20. 01. 1962; Увођење у Регистар бр. 08/87, 1–62, од 20. 01 1962; Досије бр. 34, књ. III, 67–68.



## ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

### ИЗВОРИ

АБО/НМЦГ сиг. Б - 18382: *Саборно Уложеније* руског цара Алексеја Михајловића, Архивско-библиотечко одјељење Народног музеја Црне Горе (сиг. Б-18382).

Абрамович 1987: *Соборное уложение 1649 года*, Текст, comment. Comment. Г. В. Абрамовича и др.; Руководитель авт. коллектива А. Г. Маньков. – Ленинград: Наука Ленингр. отдние, 1987 – 448 с. (Законодат. памятники Рус. централиз. государства XV–XVII вв.)

ОР Ф.256 № 441: *Уложение Соборне*: Фонд 256. Собрание рукописных книг Н. П. Румянцева – Отдел рукописей РГБ (lib-fond.ru): <http://lib-fond.ru/lib-rgb/256?&page=41>

ОР Ф.256№ 442: *Уложение Соборне*: Фонд 256. Собрание рукописных книг Н. П. Румянцева – Отдел рукописей РГБ (lib-fond.ru): <http://lib-fond.ru/lib-rgb/256?&page=41>

*Соборное уложение 1649 г. 1987: Соборное уложение 1649 г.* Текст, комментарии. Подготовка текста Л. И. Ивиной. Л., 1987.

Тихомиров 1961: М. Н. Тихомиров, П. П. Епифанов, *Соборное уложение 1649 г.* М., 1961.

Томисонов 2011: *Соборное уложение 1649. Законодательство царя Алексея Михайловича*, Сост. В. А. Томисонов, Москва 2011.

### ЛИТЕРАТУРА

Дианова 1998: Т. В. Дианова, *Филиграни XVII i XVIII в.в., Герб города Амстердама*, Москва 1998.

Маньков 2003: А. Г. Маньков, *Уложение 1649 года – кодекс феодального права России*, Москва 2003.

Румянцева 2000: В. С. Румянцева, *Соборное Уложение 1649 г. и Русская церковь в отечественной историографии (XIX – начало XX в.)*. Судебник 1497 г. в контексте истории российского и зарубежного права XI–XIX вв. Москва 2000.

Румянцева 2013: В. С. Румянцева, *Соборное 1649 г. и государственный статус крепостного крестьянства*, Вопросы истории № 7 (2013) 24–37.

Чворовић 2018: З. Чворовић, *Саборно уложеније од 1649. године – уџаони камен у развоју руској права*. Увод у право Русије: Введение в право России. Србија и Русија кроз векове: Сербия и Россия сквозь века. Ур. Мина Зиројевић, Нина Кршљанин, Београд 2018, 67–83.

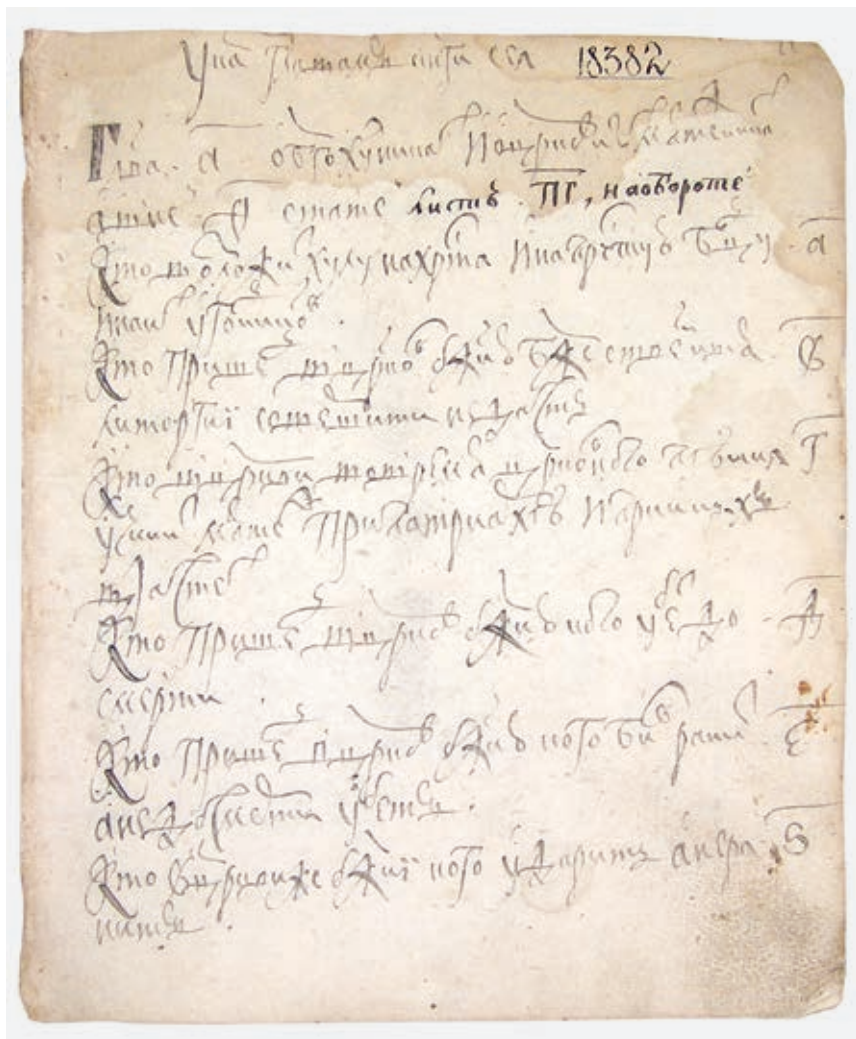
Черникова, Вишњаков 2019: Т. Черникова, С. Вишњаков, *Историја Русије II. Царска Русија (од XVII до почетка XX века)*, Београд 2019.

SOBORNOE ULOZHENIE (OF TSAR ALEXEI MIKHAILOVICH OF RUSSIA) –  
THE MANUSCRIPT FROM THE NATIONAL MUSEUM OF MONTENEGRO  
IN PODGORICA

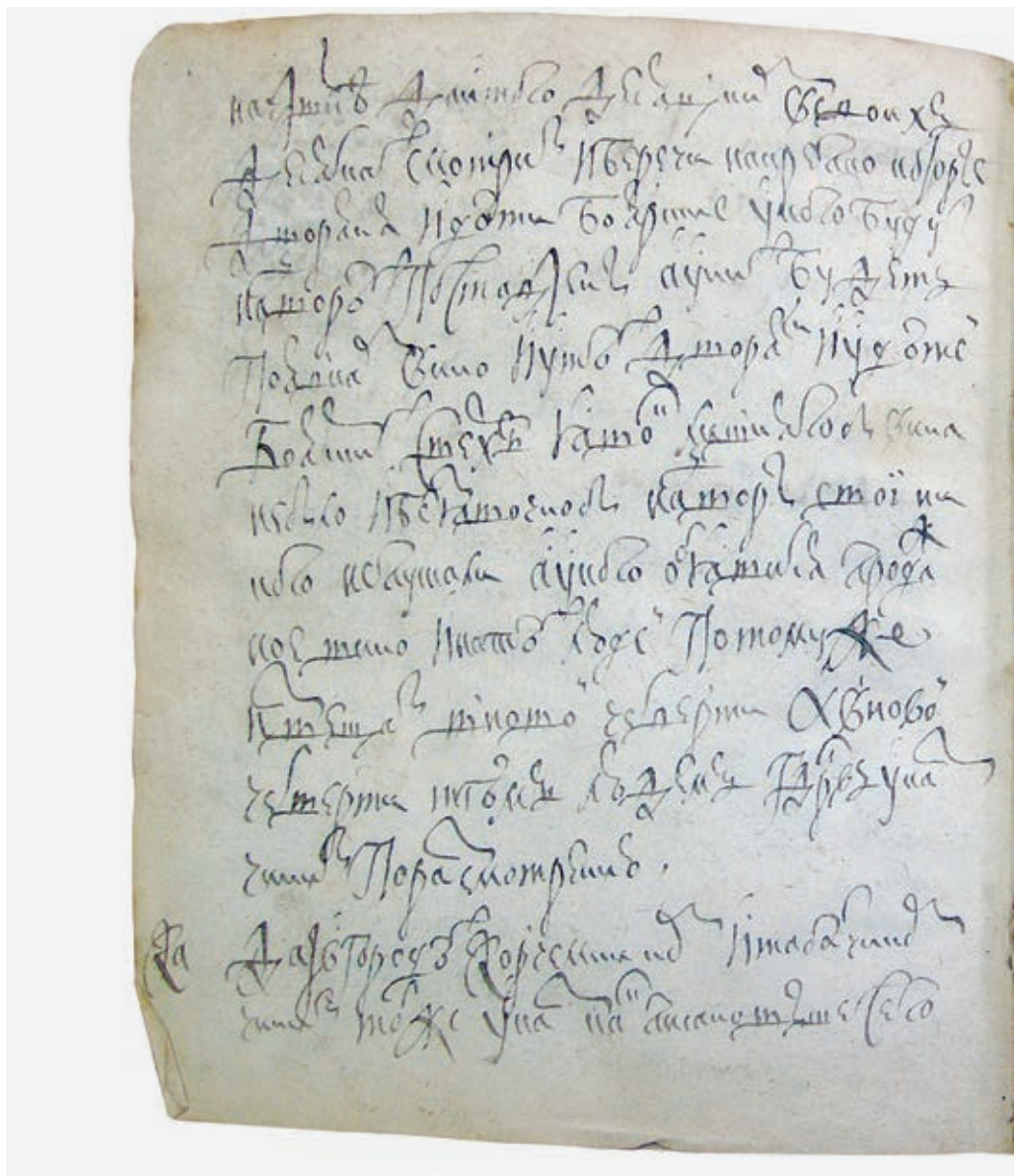
MILENA MARTINOVIĆ

The National Museum of Montenegro (the Archive and Library Department – ABO) holds one of the numerous copies of the Russian legal code known as the *Sobornoe Ulozhenie* promulgated by Alexei Mikhailovich Romanov, Tsar of Russia (1645–1676), on 29 January 1649, at the Zemsky Sobor in Moscow. This code is notable for being the first more longer-lasting monument of Russian law. The first copy of the code was inscribed on a scroll measuring 31,7m x 34cm (РГАДА Ф – 350, № 387). After the legal code was promulgated in 1649, 1200 copies were printed, and, additionally, the manuscript continued to be copied by hand in Russia in the second half of the 17<sup>th</sup> and the first half of the 18<sup>th</sup> century. The specimen in the National Museum of Montenegro is one of those handwritten copies, created in Russia in the third quarter of the 17<sup>th</sup> century (АБО/НМЦГ, Ms. 18382).

**Key words:** Russia, Tsar Alexei (Alexis) Mikhailovich, legal document, Moscow, scroll



Сл. 1. Саборно уложеније, АБО-НМЦГ, бр. 18382, л. 1а



Сл. 2. Саборно уложеније, АБО-НМЦГ, бр. 18382, л. 437б-438а





РУКОПИСИ МАНАСТИРА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ РУСИНИЦЕ У СЕЛУ  
МУШУТИШТУ КОД ПРИЗРЕНА

ТАТЈАНА СУБОТИН-ГОЛУБОВИЋ\*

**Айсѝпраќиј.** Није тачно познато када је основан манастир Свете Тројице Русинице у селу Муштутишту недалеко од Призрена, а свакако се зна да је постојао пре 1465. године, када се по први пут спомиње у манастирском поменуку. Први подаци о преписивачкој активности у овом манастиру потичу из времена по обнови Пећке патријаршије; јеромонах Пахомије преписао је овде неколико рукописа током последње четвртине XVI века. Рукописи који су некад припадали овом манастиру били су пренети у београдску Народну библиотеку, где су страдали приликом немачког бомбардовања Београда 6. априла 1941. године. У раду су прикупљени подаци о оним рукописима за које се поуздано могло утврдити да су се некад налазили у Русиници, без обзира на то да ли су писани у самом манастиру или су били донети са стране.

**Кључне речи:** Манастир Свете Тројице Русинице, Призренски крај, рукописи, монах Пахомије, Народна библиотека, Београд

Трагична судбина манастира Свете Тројице Русинице (или Русинице, како се још назива) код села Муштутишта недалеко од Призрена подстакла нас је да покушамо да дамо свој прилог познавању његове историје.<sup>1</sup> Село Муштутиште се помиње у једном писаном извору из 1307. године, тачније – помиње се Црква Светог Симеона у овом селу; следећи помен села је из 1315. године, када је велики казнац Јован Драгослав, заједно са женом Јеленом, сином Станишом и ћерком Аном, као породичну задужбину подигао у селу цркву посвећену Богородици Одигитрији.<sup>2</sup> Но, нема сумње да је село било старије од ових

\* Татјана Суботин-Голубовић, Филозофски факултет, Београд, t.subotin@fbg.ac.rs

<sup>1</sup> Манастир Свете Тројице Русинице срушен је до темеља 13. и 14. јуна 1999. године, након уласка НАТО снага на Косово: Поповић 1998–1999, 31.

<sup>2</sup> Податак о зидању цркве и о њеним ктиторима сачуван је у натпису уклесаном на каменој греди изнад врата цркве. Натпис је објављен: Стојановић 1902, ССЗИН I,

првих помена. Истраживачи су утврдили да се у селу налазио већи број цркава, а то су, осим већ поменуте задужбине казнаца Јована Драгослава, још и цркве: Светих Арханђела, Светог Николе, Светог Спаса, Светог Атанасија, Светог Наума, Светог Ђорђа, Свете Петке и Светог Симеона.<sup>3</sup> О бројности и значају цркава овога села упечатљиво говори и назив једног дела села – *Црквена махала*. Манастир Свете Тројице Русинице удаљен је око два километра од самог села, у подножју планине Русинице, а налази се у атару Муштуишта. Село Муштуиште удаљено је око 15 км на исток у ваздушној линији од Призрена. У XIX веку је прве вести о селу и самом манастиру у стручној литератури саопштио Александар Гиљфердинг.<sup>4</sup> Но особа која је дала бројне поуздане информације, не само о овом селу него и о целом Призренском крају, био је Иван Степанович Јастребов, руски конзул, који је у Призрену службовао у два наврата (1870–1876; 1879–1886). Јастребов није био само дипломата, он је у исто време био историчар, археолог и етнограф. Путујући по областима Старе Србије, бележио је народне песме, описивао обичаје српског народа и писао о црквама на које је наилазио током својих путовања. Јастребов је у *Сјоменнику Српске краљевске Академије* објавио више текстова који и данас имају изузетан значај за проучавање историје и културе Срба на том подручју. Његово најзначајније дело, објављено 1879. године, јесте књига *Подаци за историју српске цркве и народа. Из њихових записника*.<sup>5</sup> Захваљујући својим заслугама у проучавању културног и историјског наслеђа косовских Срба Јастребов је 1875. године постао члан Српског ученог друштва (претече Српске краљевске академије).

Данас, после вишедеценијских истраживања, знамо да сакрална топографија Призренског краја има немерљив значај за проучавање културних токова средњовековне Србије. У односу на почетне спознаје, остварене у великој мери и трудом Јастребова, наша данашња знања су далеко шира, што даје могућност да се створи свеобухватна слика једне територије у одређеном времену. Велики допринос дала су теренска истраживања обављена у околини Призрена током друге

20 (бр. 47). У даљем излагању ћемо користити скраћеницу ССЗИН за шестотомно дело овог аутора (*Стари српски записи и нађиси*).

<sup>3</sup> Ивановић 1998, 175.

<sup>4</sup> Гиљфердинг 1873, 153–154.

<sup>5</sup> Приликом рада користили смо фототипско издање ове књиге из 2020. године, а означилићемо га као 2020а.



половине прошлог столећа.<sup>6</sup> Археолошка истраживања локалитета нису донела значајније резултате, али су теренска истраживања топографије околине манастира дала основа да се размишља о осамдесетим-деведесетим годинама XIV века као времену када је манастир могао бити основан. Недалеко од манастира, пола сата хода према југу, налази се испосница Русиница која је припадала самом манастиру, те је стога Даница Поповић, која је обавила проспекцију манастирске околине, склона да повеже његово оснивање са доласком монаха-си-наита у српске крајеве.<sup>7</sup> Друга група испосница (позната као Матоске пећине – испоснице) налази се у изворишном делу Матоског потока, а оне су размештене у литици стене високе преко 60 м. То је подстакло Даницу Поповић да претпостави да је Света Тројица Русиница могла бити монашка заједница лавриотског типа. Овом приликом нећемо детаљно износити податке о сакралној топографији планине Русинице, већ ћемо само подсетити на чињеницу да се на њеним југозападним обронцима налазила испосница Светог Петра Коришког, а постоје и озбиљне индиције да је на месту манастира Светог Марка Коришког (из XV века) већ у XIV веку постојала једна црква. Пећине испоснице идентификоване су у већем броју у околини Призрена. Велики број цркава те неколико манастира са својим испосницама дали су основа да се помишља о улози Призренске епископије у подстицању оваквог начина исказивања побожности.<sup>8</sup>

Није познато када је манастир Свете Тројице основан, а најстарија потврда о његовом постојању јесте манастирски поменик који се водио почев од 1465. године.<sup>9</sup> Како је Костић нагласио, овај поменик

<sup>6</sup> Преглед релевантне литературе: Поповић 1998–1999.

<sup>7</sup> Поповић 1998–1999, 36.

<sup>8</sup> Поповић, 1997, 129–152; Поповић 1998–1999, 33–34.

<sup>9</sup> Костић 1910, 27 (сы поменикъ монастыра свѣтыне и живнотачельныне тронце въ области призренской иже во нарицаемѣи обители русинской идеже поденуют се иже на православнѣ оуспѣшнѣ); Даниловић 1997, 37–47.

*Поменик*, који је био у приватним рукама – код Симе Игуманова у Призрену, први је увео у литературу управо Јастребов (2020, 79–81). Рођени брат Симе Игуманова, Аксентије, био је игуман манастира Светог Марка Коришког, те је вероватно тако *Поменик* доспео у овај манастир (или је из њега био узет). *Поменик* се несумњиво налазио у Русиници у време када је ту боравио и јеромонах Пахомије, који је 1575. године оставио белешку о великој глади и невољама које су тада задесиле хришћане.

Пурковић 1938, 49; Зиројевић 1984, 179.

се чувао у манастиру Светог Марка Коришког, а у Русиницу је пренет по обнови манастира у XIX веку.

Писани извори показују да је манастир био активан током XVI века. Захваљујући записима сачуваним у појединим рукописима може се, макар и у грубим цртама, стећи утисак о стању у коме се манастир налазио у појединим периодима свога постојања. Записе је прикупио Љубомир Стојановић и објавио их у шестотомном корпусу *Сѣтари срѣски зайиси и найѣиси*.<sup>10</sup> Следећи записи указују на то да су у питању рукописи из Русинице:

бр. 414 – Грешни Јован је оставио запис о апостолу који је преписао 1513. године; запис је први објавио Јастребов, а Стојановић га је преузео од њега,<sup>11</sup>

бр. 611 – Монах Пахомије је 1560. године приложио пролог за март-август који је преписао у манастиру Војсиловици.<sup>12</sup> Запис гласи: писа се сѣ кнѣга въ лѣто 5. 5. .и . Писахъ сѣю кнѣгъ, глаголемѣ прологъ, многогрѣшнѣи монахъ Пахомиѣ, в манастирѣ глаголемѣ Консоловница, и приложихъ ю манастирѣ светен живоначельнѣи и неразделнѣи тронце, глаголемѣ Русиница (...).<sup>13</sup> Стојановић је од Гиљфердинга преузео податак да се рукопис налазио у цркви села Дворане. Овај рукопис је припадао старој збирци рукописа Народне библиотеке у Београду (инвентарски број 686), а у *Каталогу* је описан под редним бројем 396.<sup>14</sup>

бр. 6380 – Монах Пахомије је између 1560. и 1570. године преписао зборник који садржи *Слова свѣтих оцаца*.<sup>15</sup> Овај рукопис се данас чува у Народној библиотеци Кирил и Методиј у Софији. То је рукопис који је Бењо Цонев у своме каталогу описао под бројем 443 (650) и оквирно га датирао у XVI век,<sup>16</sup> док је код Стојановића време његовог настанка прецизније одређено у период 1560–1575. година. Запис се налази на л. 342б: до задѣ трѣди се о сѣм многогрѣшнѣи . пахомиѣ и приложн ю манастирѣ стѣе тронце,

---

<sup>10</sup> Стојановић 1902–1926.

<sup>11</sup> ССЗИН I, 128.

<sup>12</sup> Војсиловица се налазила између Јањева и Грачанице; манастир је запустео средином XVII века.

<sup>13</sup> ССЗИН I, 611. Стојановић је навео да запис потиче из цркве села Дворана, такође недалеко од Призрена.

<sup>14</sup> Стојановић 1903, 112. У *Каталогу* стоји да је рукопис припадао Тројици Русиници, док у ССЗИН стоји да се он налазио у цркви у селу Дворани у Старој Србији.

<sup>15</sup> ССЗИН IV, 6380.

<sup>16</sup> Цонев 1910, 464–470.

звода русиница (...). Из записа се види да је и овај рукопис исписао већ помињани Пахомије.

бр. 717 – Монах Пахомије је 1575. године у самом манастиру преписао минеј за октобар: Исписа се сіа святаа и божествената кнѣга, глаголеца мннен октодврѣта мѣсеца, роукою многогрѣшнаго монаха Пахомїа во области призренскои во манастир св. Троици в подькрѣни Русїнскои въ лѣто ̅҃ .п̅.ѣ. ...).<sup>17</sup>

бр. 729 – нека Черана откупила је 1577. године књигу: сію кнѣгѣ ѿкупї черана радашнновиѣка, а за двшѣ господина своего николе и сына вѣнце, богѣ да нидѣ двшѣ прости и благослови и черана, коѣ се со седеѣ трѣдила, въ лѣто ̅҃ .п̅.ѣ. кѣрѣг сьлнчѣ .д̅., а лѣнн .зї., а мннѣ . сію цѣна .ро. аспрї.<sup>18</sup>

бр. 796 и 797 – Два записа у прологу за летњи део године (март-август).<sup>19</sup> Из првог записа се види да је рукопис био преписан 1587. године у Грачаници по наруѣбини новобрдског митрополита кир Василија. Други запис говори о смрти митрополита Василија. Према Стојановићу, рукопис се налазио у Русиници.<sup>20</sup> Лист са овим записима је, вероватно за време Првог светског рата, доспео у Народну библиотеку у Софији. Није познато шта се догодило са самим рукописом.<sup>21</sup> Запис је поново објављен, уз детаљну филолошку анализу.<sup>22</sup>

бр. 1123 – Запис из 1622. године у рукописном јеванђељу, у коме се говори да је књигу за три аспре од Степана купио поп Недељко. Не може се закључити ни када ни где је рукопис био преписан, а у тренутку када је Стојановић прикупљао материјал, он се налазио у Троици Русиници.<sup>23</sup>

бр. 1127–1129 – Три записа у русиничком рукопису – из 1622, 1672. и 1679. године. У првом запису говори се о престављењу даскала Димитрија, а исписао га је неки Јаким. Други запис је посебно интересантан јер је, чини се, настао у Јањеву, а говори о смрти даскала Лава Хаџије. Трећи запис говори о смрти Хаџи Евлогија који беше доврн кнѣгочнтацѣ и доврѣписацѣ блажени мѣжѣ хаџи евологиѣ, великѣ рѣвнителя за великѣ црковѣ (...).<sup>24</sup>

<sup>17</sup> ССЗИН I, 221.

<sup>18</sup> ССЗИН I, 223.

<sup>19</sup> ССЗИН I, 237.

<sup>20</sup> ССЗИН I, 237.

<sup>21</sup> Суботин-Голубовић 1999, 123.

<sup>22</sup> Младеновић 1980, 207–209.

<sup>23</sup> ССЗИН I, 304.

<sup>24</sup> ССЗИН I, 305–306.

бр. 1771–1773 – Три записа у русиничком рукопису из 1679. и 1680. године о преставању патријарха српског кир Максима, владике будимског Хаџи Кирила и игумана пећког јеромонаха Софроније.<sup>25</sup>

Посетивши Свету Тројицу Русиницу, Јастребов је забележио да у манастиру нема старих књига „које су достојне посебне пажње”, осим једног *Пролоја*, *Поменика* и једне нове књиге под називом *Филада*.<sup>26</sup>

Читав низ рукописа који су се у XIX веку налазили у манастиру доспео је у Београд, у збирку Народне библиотеке. Љубомир Стојановић је дао основне податке о седам рукописа који су, барем у неком тренутку, припадали овој обитељи. У прегледу русиничких књига, начињеном према Стојановићевим *Старим српским записима и најновијим*, нема ниједног податка који би потврдио да је бар неки од њих био преписан у самом манастиру. Овде морамо направити дигресију и укратко се осврнути на историју Русинице. Наиме, манастир је у својој историји доживљавао успоне и падове, који су свакако допринели разношењу и уништавању његових рукописа. Пошто је реч о манастиру у коме се морало обављати свакодневно богослужење, логично је претпоставити да је он поседовао барем онај основни комплет неопходних књига. Нема сачуваних података који би потврдили да је у манастиру радио организовани скрипториј, мада ни такву могућност не треба занемарити. Монах Пахомије, о коме је већ било речи, активан је у време непосредно по обнови Пећке патријаршије (1557), те његова активност свакако има везе са попуњавањем и обновом књишког фонда. Запис из 1565. године нема везе са рукописима, али показује да је манастир уживао знатан углед, као и да је поседовао имовину која му је омогућавала приходе.<sup>27</sup> Према запису, манастир је те године посетио полошки

<sup>25</sup> ССЗИН I, 425.

<sup>26</sup> Јастребов 2020б, 241.

<sup>27</sup> ССЗИН I, 201 (бр.647). Љубомир Стојановић је овде објавио запис који је у *Поменуку Симе Ијуманова* оставио епископ полошки коме је седиште било у Хте-тову: *Издъ свѣренни епископъ положскы богохраннаго мѣста Лѣтгова ѹписахъ себе въ свѣтлоу просколдидію и въ съборны поменикѣ, и потомъ въсполмѣноу нѣкое мѣлоудіе свѣворити своен доуши и приложити частномоу манастироу свѣтѣн и жѣвоначелнон тронци доходякъ ѿ годница по два товара вина и по товаръ пшенице. И пакы по моен съмрѣти що годѣ естъ мое коуплено нивіе и лозѣа оу лѣшкѣ приложихъ седмоу вишереченомоу манастироу свѣтѣн тронци називаедемъ роусинскон, въ области придрѣнскон (... ) и сіе рече се въ лѣто 3. 0. 17. еже бы ти въ всако потвржденіе и съхраненіе св. манастироу отъ нынѣ и въ вѣкы . И тоу се обрѣте всеосвещенныи дитрополитѣ квр Методіе и въсеосвещенныи епископѣ враніанскы квр Софроніе при игоудену Мартирію.*

епископ из Тетова, који је одлучио да додели обитељи годишњи доходак који се састојао од два товара вина и једног товара пшенице. Полошки епископ је манастиру завештао и своје њиве и винограде које је поседовао у Лешку. Но осим овог податка, у запису је поменуто и име тадашњег игумана манастирског – Методија. Помен двојице високих црквених достојанственика, који су били присутни у време када је неименовани полошки епископ у проскомидију уписао свој дар, говори о поштовању које је овај манастир морао уживати у то време. Запис из 1681. године показује да је у то време манастир још увек био активан.<sup>28</sup> Први наредни податак из 1731. године описује манастир као напуштен. Претпостављамо да је био напуштен у време аустријско-турских ратова, јер су се главна војна дејства одвијала управо на територији Косова. Из белешке коју је сачинио призренски митрополит Исаија Туцак знамо да је у то време Русиница била разрушена. Митрополит је утврдио да је манастир Светог Марка Коришког у добром стању, али да нема старешину. За игумана је постављен Серафим, док је Русиница додељена Светом Марку као скит. Поставићемо једно сасвим логично питање – да ли су рукописи, који су евентуално заостали у манастиру после његовог напуштања, могли бити пренети у манастир Светог Марка? О томе нема писаних података, али уколико се то заиста догодило, онда је и један број рукописа који су из Светог Марка били пренети у Београд такође могли у неком тренутку припадати Тројици Русиници.<sup>29</sup> Треба узети у обзир и податак који указује да је један Пахомијев рукопис, писан за Русиницу, доспео у село Дворане. Ово показује да су се рукописи могли слободно кретати на једном ужем подручју, јер се сва поменута села налазе у непосредној близини Призрена.

Крајем двадесетих година 19. века, уз манастирске рушевине подигао је колибу и живео у њој неки Исаија „Христа ради јуродиви“, који је одиграо значајну улогу спречавању Арбанаса да купе манастирске рушевине, као и у очувању хришћанског карактера овог култног места. Русничка обитељ обновљена је на иницијативу Аксентија Андрејевића, игумана Светог Марка Коришког који је 1825. године, мало пре своје смрти, оставио новчана средства за те потребе (200 дуката).

<sup>28</sup> Костић 1928, 144.

<sup>29</sup> У Стојановићевом *Кашалоју* уз неколико десетина рукописа стоји да су у београдску Народну библиотеку донети из Светог Марка Коришког. Овде их нећемо набрајати.

Манастир је најзад био обновљен 1837. године. Током шездесетих и седамдесетих година 19. века, успостављена је веза са српском матицом, те је почела да пристиже и материјална потпора.<sup>30</sup>

Када се зна историја овог манастира, јасно је да су ови рукописи били донети већ после поменутог обнове из четрдесетих година. Ни један од описа не задовољава наше потребе, али они су резултат тадашњих знања о рукописима. У то време је филигранологија била тек у зачетку, те се анализа папира није могла користити за прецизније одређивање времена писања појединих рукописа. Поменућемо овде рукописе које је Стојановић у свом *Каталогу* означио као русиничке:<sup>31</sup>

643 – Псалтир с последовањем с краја 14. и почетка 15. века, 297 листова, хартија, фолио формат – запис на л. 62б недвосмислено говори о томе да је рукопис русинички. Стојановић констатује да је запис „по свој прилици савремен рукопису”;

697 – Минеј за јул (16–17. век), 211 листова, хартија, фолио формат;

705 – Зборник (стихире васкрсне, молитве), 17. век, 180 листова, хартија, 16<sup>0</sup>;

686 – Пролог за март-август, 1560, 285 листова – ово је онај Пахомијев пролог о коме је већ било речи; мада код Стојановића стоји да је рукопис русинички, у првој књизи ССЗИН стоји да се запис налази у књизи цркве села Дворана.<sup>32</sup>

Као русинички рукописи помињу се још и један *Тийик јерусалимски* (бр. 741), датиран у 16–17. век, 265 листова, хартија, 8<sup>0</sup>; и *Пајџерик*, крај 14. – почетак 15. века, 406 листова, хартија, 8<sup>0</sup>.

Могуће је да је управо то било време када су бројни рукописи са територије Косова, поготово из призренског краја били послати у Београд и ушли у фонд Народне библиотеке. Нажалост, не само библиотечки фонд него и архива, уништени су у немачком бомбардовању Београда 6. априла 1941. године, те се пут набавке старих рукописа не може пратити. Љубомир Стојановић је у свом *Каталогу Народне библиотеке у Београду* из 1903. године навео и низ рукописа који су у библиотеку стигли из Руснице, што свакако значи да се то догодило у годинама које су претходиле изради каталога. Мада је архива саме библиотеке била уништена,

---

<sup>30</sup> Поповић 1998–1999: 38–40 (са старијом литературом).

<sup>31</sup> Стојановић 1903.

<sup>32</sup> Стојановић 1903, 2–3 (р.с. 643), 57 (р.с. 696), 100 (р.с. 795).

сачувана је грађа која се налазила у другим институцијама (Архиву Српске краљевске академије и у Министарству просвете и црквених дела).<sup>33</sup> Из ових сачуваних докумената може се стећи само сумарна слика о стању фонда рукописа, али се не може поуздано утврдити када су поједини рукописи доспели. Тако сазнајемо да је библиотека крајем 1884. године поседовала 396 „србуља рукописних, диплома и натписа”, али из овакве формулације се не види колико је тачно било самих рукописа.<sup>34</sup> Из извештаја Министарству просвете од 12. септембра 1898. године види се да је библиотека тада поседовала 623 рукописа.<sup>35</sup> Али ни из једног извештаја се не може закључити када су и на који начин нови рукописи пристизали. Но, ситуација се до извесне мере променила када је указом краља Петра Првог од 1. септембра 1903. године за библиотекара био постављен Јован Томић. Од тог тренутка се у годишњим извештајима, које је Томић подносио Министарству просвете и црквених дела, појављује више информација о набавци рукописа. Томић тако, у извештају од 2. марта 1904. године, саопштава да Народна библиотека на крају 1902. поседује 729 рукописа, а на крају 1903. 834 рукописа.<sup>36</sup> Током 1903. године збирка „рукописа и писама” је била нарочито обогаћена.

У Музеју Српске православне цркве у Београду, у оквиру збирке рукописа Радослава Грујића, налази се још један рукопис који је некад припадао Светој Тројици Русиници. У самом рукопису нема никаквог записа о месту писања, а да је он некад заиста био русинички потврђује белешка професора Грујића, у којој пише да га је пронашао у манастиру.<sup>37</sup>

На основу овог кратког прегледа рукописа који су се некад налазили у манастиру Свете Тројице Русинице у Муштушћу може се закључити да је по обнови рада Пећке патријаршије барем један писар (монах Пахомије) преписивао књиге у самом манастиру или за његове потребе. Рукописи који се у 19. веку помињу као русинички били су донети са стране.

<sup>33</sup> Ову грађу је прикупио, средио и публиковао Гаврило Ковијанић у три тома (1990–1992).

<sup>34</sup> Ковијанић 1991, 70.

<sup>35</sup> Ковијанић 1991, 220.

<sup>36</sup> Ковијанић 2, 418.

<sup>37</sup> Захваљујем се колегама из Одељења за археографију Народне библиотеке у Београду који су ми ставили на располагање опис овог рукописа који се припрема за штампу у оквиру друге књиге описа Збирке Радослава Грујића (Музеј Српске православне цркве, Београд).

ЛИТЕРАТУРА

- Гилџфердинг 1873:** А. Ф. Гилџфердинг, *Собрание сочинений. т. III. Босния, Герцеговина и Старая Сербия*, С-Петербург 1873.
- Даниловић 1997:** Д. Даниловић, *Сџари срџски џоменици*, Старине Косова и Метохије 10 (1997) 37–47.
- Зиројевић 1984:** О. Зиројевић, *Цркве и манастири на џодручју Пећке џаџири-џаришије до 1683. џодине*, Београд 1984.
- Ивановић 1998:** М. Ивановић, *Осџиаци цркава и исџосница у анахоретџској насеобини Св. Пеџира Коришкој у данашњем селу Кабашу код Призрена и њеџој околини*, Манастир Црна Ријека и Свети Петар Коришки. Научни скуп Приштина, Зубин Поток, Црна Ријека 25–26. IV 1996. Ур. Д. Бојовић, Приштина–Београд 1998, 167–181.
- Јастребов 2020а:** И. С. Јастребов, *Подаци за исџорију срџске цркве и народа*, Београд 2020.
- Јастребов 2020б:** И. С. Јастребов, *Сџара Србџија и Албанија*, Београд 2020.
- Ковијанић 1991:** Г. Ковијанић, *Архивска грађа о Народној дџблиотџеци у Београду*. Књ. 2. 1881–1918, Београд 1991.
- Костић 1910:** П. Костић, *Поменик манастира св. Тројице код Призрена*, Споменник СКА XLIX (1910) 27–35.
- Костић 1928:** П. Костић, *Црквени живоџ џравославних Срба у Призрену и њеџој околини у XIX веку (са усџоменама џисца)*, Београд 1928.
- Младеновић 1980:** А. Младеновић, *Зайиси из XVI, XVII и XVIII века у рукоџисним књџиама манастира Грачанице*, Археографски прилози 2 (1980) 201–218.
- Поповић 1997:** Д. Поповић, *Средњовековне џећине – мисџоснице у Призренском крају – џреџходни сџаџиус исџираживања*, Историјски часопис XLIV (1997) 129–152.
- Поповић 1998–1999:** Д. Поповић, *Манастир св. Тројице Руснице – усџони и разарања*, Историјски часопис XLV–XLVI (1998–1999) 31–48.
- Стојановић 1902–1926:** Љ. Стојановић, *Сџари срџски зайиси и најџииси*. I–VI, Београд – Сремски Карловци 1902–1926.
- Стојановић 1903:** Љ. Стојановић, *Каџалоџ Нарodne дџблиотџеке у Београду*. IV. Рукоџиси и сџаре шџамџане књџије, Београд 1903.
- Суботин-Голубовић 1999:** Т. Суботин-Голубовић, *Срџско рукоџисно наслеђе од 1557. џодине до средине XVII века*, Посебна издања САНУ, књ. DCXL, Одељење језика и књџевности књ. 51, Београд 1999.
- Цонев 1910:** Б. Цонев, *Опис на рџкописите и старопечатните книги на Народната библџотека в Софија*, Софија 1910.

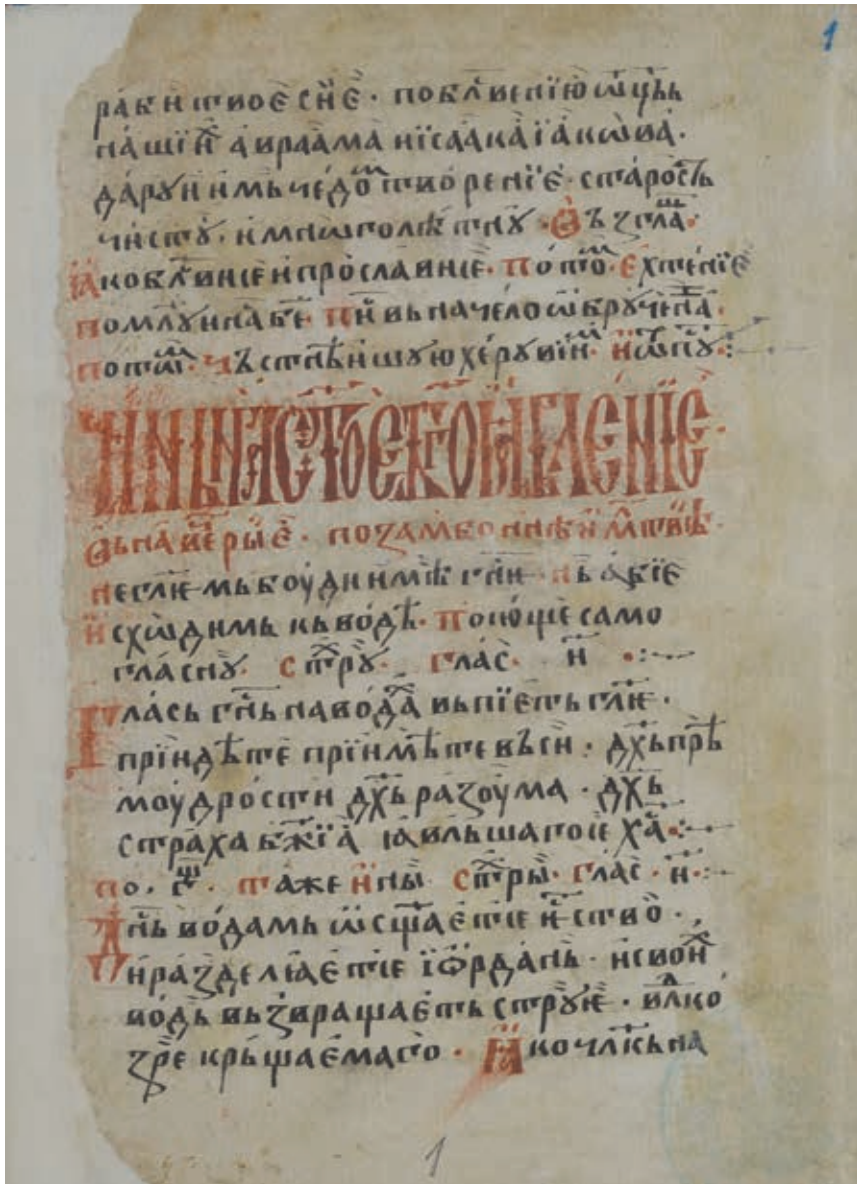


THE MANUSCRIPTS OF THE MONASTERY OF THE HOLY TRINITY  
OF RUSINICA IN THE VILLAGE OF MUŠUTIŠTE NEAR PRIZREN

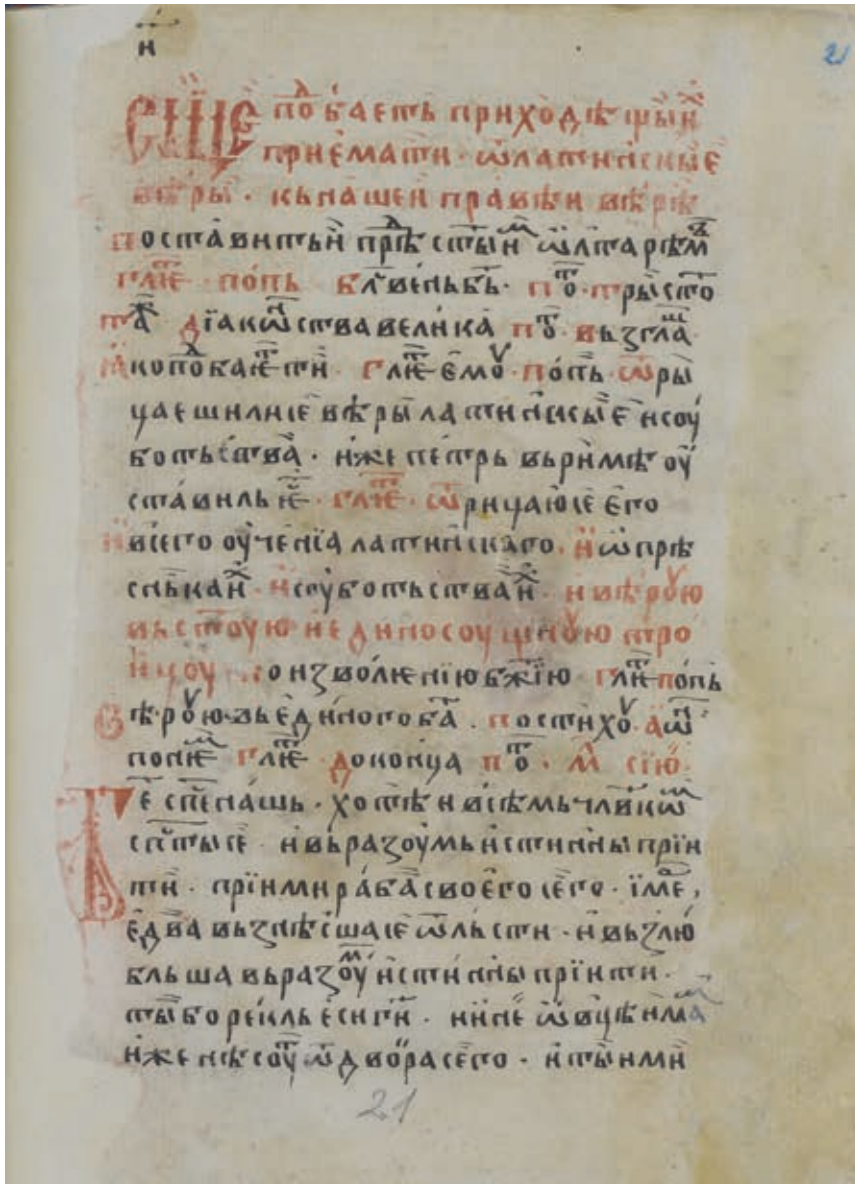
TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ

The village of Mušutište near Prizren is mentioned for the first time in a historical source from 1307 – more specifically, the reference pertains to the church of St. Simeon in that village. The exact date when the monastery dedicated to the Holy Trinity of Rusinica was founded is unknown, but the earliest evidence of its existence is the monastery's beadroll, whose list of names begins in 1465. Written sources show that the monastery was active in the second half of the 16<sup>th</sup> century when monk Pahomije copied several books there. The monastery was abandoned in the 18<sup>th</sup> century and was repopulated as late as 1837, at the initiative of Aksentije Andrejević, the *hegoumenos* of the nearby monastery of St. Marko of Koriša. The fate of the monastery's manuscripts from the earlier period remains unknown, but in the 19<sup>th</sup> century, it acquired a number of manuscripts. The first reliable data about them comes from Ivan Stepanovich Yastrebov, the Russian consul in Prizren. Some of those manuscripts were brought to Belgrade and incorporated into the collection of the National Library. All were destroyed in the bombing of Belgrade on 6 April 1941. This paper is a contribution to our knowledge of the manuscripts copied at the monastery or donated to it at some point and could hence be said to represent an attempt to reconstruct the monastery's former manuscript collection. The data presented here has been collated from older literature. Only two manuscripts that once belonged to the Holy Trinity are known today: 1. Euchologion (Trebnik) and synaxarion from the last quarter of the 15<sup>th</sup> century (Museum of the SOC, Grujić Collection 3 I 67); 2. Panegyrikon from the 16<sup>th</sup> century, NBKM (Sofia) 443.

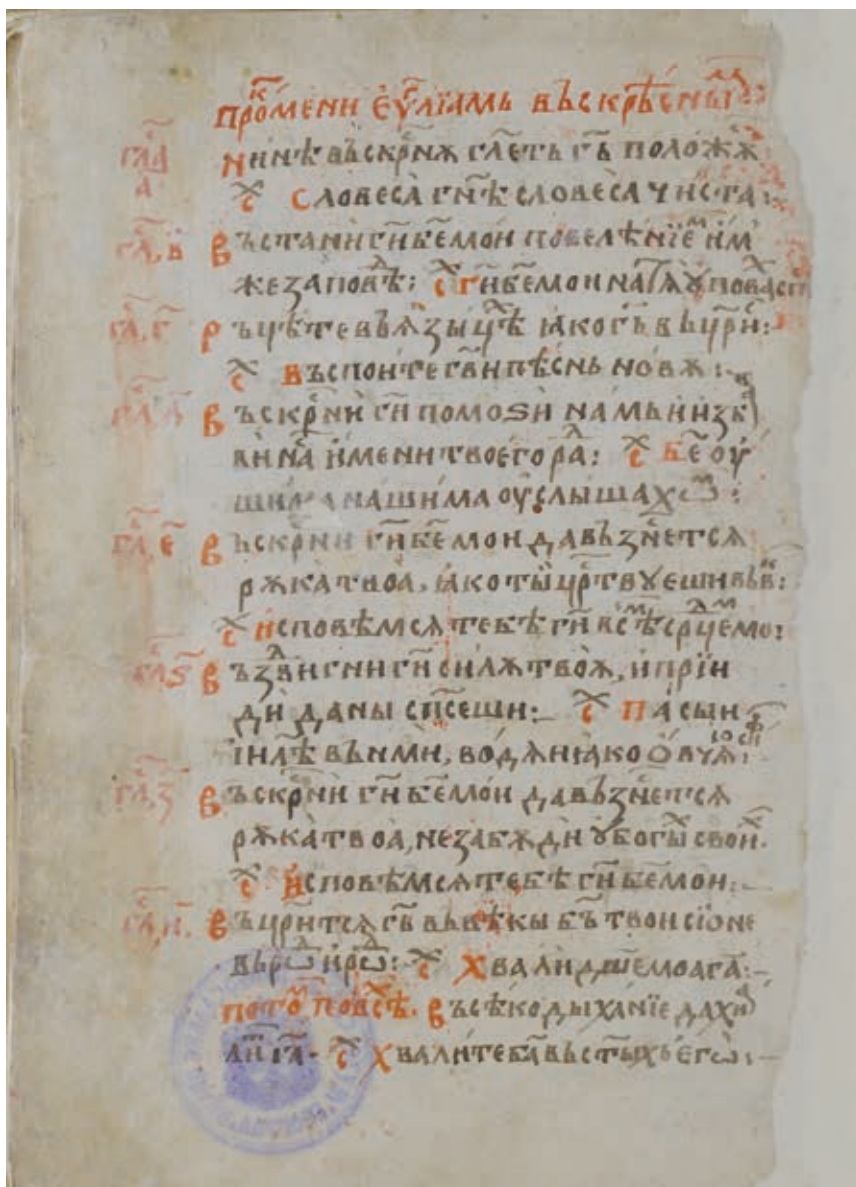
**Key words:** Monastery of the Holy Trinity of Rusinica, Prizren area, manuscripts, monk Pahomije, National Library, Belgrade



Сл. 1. МСПЦ, Грујић I 3 67, л. 1а



Сл. 2. МСПЦ, Грузија I 3 67, л. 21а



Сл. 3. МСПЦ, Грујић I 3 67, л. 118б



Сл. 4. МСПЦ, Грујић I 3 67, л. 119а



**АРХЕОГРАФСКИ ПРИЛОЗИ**  
Зборник радова Одељења за археологију  
Народне библиотеке Србије  
**ARCHEOGRAPHICAL PAPERS**  
Review of the ARCHEOGRAPHICAL DEPARTMENT  
NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

**Издавач**  
Народна библиотека Србије  
PUBLISHER  
NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

**Лектура и коректура**  
Драгана Перуничич  
PROOFREADER  
DRAGANA PERUNIČIĆ

**Технички уредник**  
Мирослав Лазич  
PUBLISHING EDITOR  
MIROSLAV LAZIĆ

**Штампа**  
RETRO PRINT, БЕОГРАД  
PRINTED BY  
RETRO PRINT, BELGRADE

**Тираж**  
300 примерака  
CIRCULATION  
300

Публикације за размену и рукописе за штампу  
слати на адресу:

Народна библиотека Србије  
Одељење за археологију  
(за археолошке прилоге)  
Скерлићева 1, 11000 Београд  
e-mail: vladan.trijic@nb.rs

Please, send original texts and/or publications  
intended for exchange to the following address:

Narodna biblioteka Srbije  
Odeljenje za arheografiju  
(za Arheografske priloge)  
Skerliceva 1, 11000 Beograd  
e-mail: vladan.trijic@nb.rs

CIP – Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

09(497.11)

**АРХЕОГРАФСКИ прилози** : зборник радова Одељења за археографију Народне библиотеке Србије / главни и одговорни уредник Владимир Пишталo ; уредник Татјана Суботин-Голубовић. – [Штампано изд.]. – 1979, бр. 1- . – Београд : Народна библиотека Србије, 1979– (Београд : Retro print). – 23 cm

Друго издање на другом медијуму: Археографски прилози (Online) = ISSN 1452-2233  
ISSN 0351-2819 = Археографски прилози (Штампано изд.)





YU ISSN 0351-2819  
UDK 091